

לקראת שבת

עיונים וכיאוורים בפרשת השבוע
מתורת
הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ד / גליון קלו
ערש"ק פרשת שלח ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת פרשת שלח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קלו), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

הסברת החילוק בין המקושש שהביאוהו "אל משה ואל אהרן ואל כל העדה" ובין המקלל שהביאוהו לפני משה בלבד; ע"פ יסוד דברי רש"י בזה.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כג עמ' 182 ואילך)

יינה של תורה

ביאור הא שפתיחת הפרשה היא ב"שלח לך" – דילפינן מיני' יסודות ועיקרים בקיום כל המצוות; 'לתור את הארץ' – להתבונן קודם קיום המצוות בענינם הכללי.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יג עמ' 39 ואילך)

חידושי סוגיות

ספלוגתת הרמב"ם והראב"ד בשחיטת נכרי – יביא מה שביאר הגאון מרוגטשוב דאיפליגו אי חשיב הנכרי לקלקל במעשיו / יקדים דמצינו ב' סברות בגדר "מכשיר" אי הוי כחשיבות הדבר שאליו הכשיר / יסיק דאיפליגו בכללות גדר נכרי לענין דיני התורה אי חשיבי מעשיו כישראל.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יח עמ' 161 ואילך; חלק כ עמ' 136 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע – התעוררות על העבודה והפעולה בכרם ישראל.

(אגרות קודש חלק י עמ' תכג)

מקרא אני דורש

הטעם שהביאו המקושש "לפני כל העדה"

הסברת החילוק בין המקושש שהביאוהו "אל משה ואל אהרן ואל כל העדה" ובין המקלל שהביאוהו לפני משה בלבד; ע"פ יסוד דברי רש"י בזה

א. בסיום פרשתנו נאמרה פרשת מקושש: "ויהיו בני ישראל במדבר, וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת. ויקריבו אותו המוצאים אותו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה. ויניחו אותו במשמר, כי לא פורש מה יעשה לו. ויאמר ה' אל משה, מות יומת האיש, רגום אותו באבנים כל העדה מחוץ למחנה. ויוציאו אותו כל העדה אל מחוץ למחנה, וירגמו אותו באבנים וימות, כאשר צוה ה' את משה".

יש לדקדק בלשון הכתוב, שהמוצאים אותו מקושש עצים הביאו אותו "אל משה ואל אהרן ואל כל העדה" – דלכאורה, לאחר שהביאו אותו למשה למה הוצרכו להביאו גם אל אהרן ואל כל העדה?

ואכן, בספרי כאן הקשו קושיא זו: "אם משה לא הי' יודע – אהרן הי' יודע"? ! ותירצו: "אלא סרס המקרא ודרשהו, דברי ר' יאשי'. ר' חנין אומר משום ר' אלעזר, בבית המדרש היו ובאו ועמדו לפניהם".

אולם רש"י בפירושו על התורה כאן לא התייחס כלל לקושיא זו [אף שבמקומות אחרים (בהעלותך ט, ו; פינחס כז, ב) כן העתיק דברי הספרין; ונראה איפוא, שלדעתו הרי בדרך הפשט אין כאן קושיא מעיקרא].

לקראת שבת

ב. ונראה לבאר זה, בהקדים קושיא נוספת:

בסוף פרשת אמור נאמרה פרשה דומה לפרשת המקושש – היא פרשת המקלל, שעמד וגידף, ולא ידעו בתחילה מה יעשו לו. ושם נאמר: "ויביאו אותו אל משה . . ויניחוהו במשמר, לפרוש להם על פי ה'. וידבר ה' אל משה לאמר, הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה, וסמכו כל השומעים את ידיהם על ראשו, ורגמו אותו כל העדה".

וכתב שם רש"י, ששני אלו – המקושש והמקלל – "היו בפרק אחד". ולפי זה יש לעיין בשינוי שביניהם: את המקושש הביאו (כנ"ל) "אל משה ואל אהרן ואל כל העדה" – ואילו לגבי המקלל נאמר "ויביאו אותו אל משה" בלבד!

ג. והביאור בזה בפשטות:

הנה רש"י שם (בס"פ אמור) כתב, דאף שהמקושש והמקלל "היו בפרק אחד", הי' הבדל ביניהם: על המקושש היו יודעים שחייב מיתה, ורק שלא פורש להם באיזו מיתה; אולם לגבי המקלל לא ידעו כלל מה עונשו, אם חייב מיתה אם לאו.

ומעתה יבואר היטב:

כאשר הביאו המוצאים את המקושש, הי' זה בעיקר לא בתור שאלה בהלכה, אלא שהביאו אותו כדי למוסרו לרשות הציבור. שהרי, כבר ידעו שהוא חייב מיתה, ואם כן, יש למוסרו לרשות הציבור, שיקיימו בו עונש זה; ואף שעדיין לא ידעו באיזו מיתה להרגו – הרי זה כבר יברר הציבור. ולכן אין קשה כלל מדוע לא הסתפקו במשה לבד, אלא הביאו אותו "אל משה ואל אהרן ואל כל העדה" – כי כאן המדובר הוא על מסירה לרשות הציבור בכלל.

אולם, אצל המקלל, הי' זה ענין של שאלה בהלכה – האם בכלל הוא חייב מיתה או לאו – וכאשר באים לשאול שאלה בהלכה הרי שואלים את משה רבינו בעצמו, ולכן "ויביאו אותו אל משה", ותו לא.

ונמצא מבואר, שבאמת אין כאן מלכתחילה כל קושיא (מ"ט לא הביאו את המקושש לפני משה בלבד), כי המדובר הוא במסירה לרשות הציבור (כנ"ל), ומובן א"כ מדוע לא פירש רש"י בזה מאומה.

יינה של תורה

”שלח לך” – יסוד ועיקר בקיום כל המצוות

ביאור הא שפתיחת הפרשה היא ב”שלח לך” – דילפינן מיני’ יסודות ועיקרים בקיום כל המצוות;
 לתור את הארץ’ – להתבונן קודם קיום המצוות בענינים הכללי

א. כבר נתבאר בכ”מ (ראה לקו”ש ח”ה עמ’ 57 ואילך. וש”נ) בנוגע לשמות הסדרות בתורה, אשר הגם שלא נזכרו (בודאות) בש”ס (כשמות ספרי הנ”ך), הנה מכיון ששמות אלו מוחזקים אצל בני”י כבר למעלה מאלף שנה, הרי ודאי שהם שמות ע”פ תורה.

[ובמכלל-שכן וקל-וחומר מדין השמות שכותבים בשטרות, דאם אחד הוחזק בשם מסויים במשך ל’ יום, הרי הלכה פסוקה היא בתורה (ב”ב קסז, ב) ששם זה הוא שמו – וכל-שכן בנדו”ד, ששמות אלו מוחזקים ע”י בני”י מאות ומאות שנים, ובפרט שנקראו כך גם ע”י גדולי ומורי ישראל, הרי ודאי שהם שמות ע”פ תורה]. ומכיון שכן, מובן אשר שם הסדרה (שניתן לה ע”פ תורה) שייך ומבטא את תוכן כל הסדרה (וכידוע, אשר שם כל דבר מורה על תוכנו (ראה ספר תניא קדישא, שער היחוד והאמונה פ”א)).

ואפילו אם ננקוט שקריאת שמות אלו מלכתחילה היתה רק משום שהם העומדות בתחילת הפרשה – הנה מכיון שלפועל, נקראת כל הסדרה בשם זה (ע”פ התורה) [ובתורה אין שייך לומר ששייכות הענינים היא מקרית בלבד, דהרי אפילו בעניני העולם אין ח”ו דברים שהם בדרך מקרה] – מובן אשר בשם זה מתבטא התוכן הפנימי דכל עניני הסדרה.

ועפ"ז צריך להבין בנוגע לשם בו נקראת פרשתנו – שלח, העוסק בקורות בני"ה בהיותם במדבר. דהרי לכאורה, תוכן הפרשיות שבהמשך הפרשה הוא בנוגע לכו"כ מצוות (הנוהגות לדורות), ובפרט פרשת ציצית (שבסיום הסדרה), שהיא מצוה כללית המביאה לזכירת כל התרי"ג מצוות – וכיצד ייתכן שהענין ד"שלח (לך אנשים) שאינו אלא סיפור דברים, יהי "חשוב" יותר מהמצוות שבהמשך הסדרה, ועד שבשם זה מתבטאת הנקודה העיקרית של כל הסדרה?

ב. ויש לבאר, שבענין זה ש"שלח לך אנשים", ישנו תוכן והוראה כללית עבור כללות המצוות. דלכן נכתב כ'הקדמה' למצוות הכתובות לאחריו, וכדלהלן.

דהנה, חטא המרגלים לא הי' בכך שסיפרו (בגנות א"י) "כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם", שהרי זו היתה שליחותם. היה עליהם "לתור את הארץ" – לראות את "הארץ מה היא ואת העם היושב עלי' החזק הוא וגו' ומה הערים גו' הבמחנים אם במבצרים", ובהתאם לזה השיבו "כי עז העם וגו'", ואין כל סיבה שיחשב זה לחטא,

– אלא, חטאם הי' בכך שלאחרי שאמרו כל הנ"ל, הוסיפו ואמרו מסקנא: "לא נוכל לעלות", דבזה מעלו בשליחותם; שליחותם (ע"י משה רבינו) היתה רק להודיע באיזה דרך ואופן קל יותר לכבוש את א"י, ובאיזה מקום כדאי יותר להתחיל הכיבוש (כי אף אם יזדקקו לניסים, צריכים לעשות ככל האפשרי בדרכי הטבע), אבל בטוח הי' משה שיעלו ויכבשו, כי כן צוה ה'; ואילו הם, מחמת הקשיים שראו בכיבוש א"י בדרך הטבע, הסיקו ש"לא נוכל לעלות" לכבשה, אף שכן צוה הקב"ה.

והנה, ענין זה הוא הוראה השייכת לכללות התורה ומצות. כי יסוד עיקרי בקיום כל המצות הוא – הידיעה, שמכיון שהמצות הם ציוויי הקב"ה, ברור הדבר שאפשר לקיימם, כי אין הקב"ה מבקש "אלא לפי כחן" (שמו"ר רפכ"ט).

והרי גם בשר ודם, אם רק בדעת ידבר, לא יצוה לעשות דבר באם ידוע לו שאין ביכולת המצווה לקיימו. ובפרט אם הציווי בא מאדם שברא את "המצווה" – כמו אומן העושה כלי – שבודאי עושה אותו באופן שיוכל למלאות התפקיד אשר בשבילו נעשה (אלא שבשר-ודם עלול לטעות בהערכתו כו') – ועאכו"כ מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא עצם הטוב והצדק, שלא ידרוש מהמצווה (שעשה אותו וכו') דבר שאין בכוחו לקיימו (והרי אצלו אין שייך ח"ו טעות בהערכה כו').

אלא שלאחרי ידיעה זו, הרי גם בנוגע לקיום המצות – "אין סומכין על הנס" [ואדרבה: ענין עקרי במצות הוא לקיימם בדרך הטבע. כי מכיון שעיקר ענינם הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים (תנחומא נשא, טז), לברר ולזכך את גשמיות העולם – במילא צריך להיות קיומם בדרכי הטבע דוקא, בכדי שטבע העולם עצמו (בחי' "תחתונים") יעשה לדירה לו ית', ולכן צריך

לקראת שבת

יא

להיות "שלח גו' ויתורו גו'", בכדי לדעת באיזה אופן אפשר לקיים את המצוה ד"עלה נעלה" בדרך הטבע.

ג. והנה מכיון שהוראה זו, שייכת ומוכרחת בכל המצוות, לכן באה בענין וסיפור ההכנה לכניסה לא"י, לפי שהכניסה לא"י היא ענין כללי בכל המצוות כולן.

והביאור בזה: תוכן ומעלת א"י מבואר בכתוב (עקב יא, יב): "ארץ אשר גו' עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה", והיינו, שבה ההשגחה העליונה היא באופן פנימי וגלוי (יותר מבשאר הארצות). דגם בעניני' הגשמיים של הארץ "נרגש" אלקותו ית' בגילוי יותר.

ועפ"ז מובן, שהמשכת קדושה גלוי' (גילוי אלקות) בענין ודבר גשמי, הרי זה בדוגמת כניסת (הדבר, הפעולה והאדם הפועל ל) א"י. ומכיון שמטרת קיום המצות היא, כנ"ל, להמשיך ולגלות אלקות בענינים הגשמיים דהעולם (שייעשו עי"ז "דירה לו ית'"), נמצא, שכל מצוה ומצוה ענינה הוא 'כניסה לא"י' (לגלות אלקות בהדבר הגשמי).

ד. הוראה כללית נוספת (השייכות לכל המצות) ב"שלח גו' ויתורו את ארץ כנען":

קודם כל מצוה ומצוה על האדם להתבונן בתוכן המצוה שעומד לקיים, ולא רק בתוכנה הפרטי של מצוה זו הפרטית, אלא גם בתוכן וכוונה הכלליים השווים בכל המצות – שהוא הולך לקיים רצונו ית'. וכלשון כל ברכות המצות "אשר קדשנו במצותיו וצונו", שע"י קיומו את המצוה, הוא נעשה קדוש ומקיים מה שצויה הקב"ה, ועי"ז מתאחד עימו [דזהו לשון 'מצוה' – מל' 'צוותא' וחיבור].

וברכה זו מברכים קודם קיום המצוה, "עובר לעשייתן", להורות שלפני עשיית המצוה על האדם להתבונן בתוכן וכוונה הכללי של כל המצוות.

וזוהי הוראת "ויתורו את ארץ כנען" הנאמר בתור הכנה לכניסה לא"י: לפני קיום המצוה צריך האדם "לתור" ולהתבונן בענינה וכוונתה ותכליתה של התורה והמצוה שבא ללמוד ולקיים.

עפ"ז מובן איך שתוכנו של "שלח" – שליחות המרגלים באופן הרצוי – כפי שמשה נתכוון בשילוחם ("שלח לך"), היא הנקודה היסודית דכל פרשיות הסדרה, וכהקדמה לציוויים שנאמרו בה – כי הוראות הנ"ל הנלמדות מסיפור שילוח המרגלים, באות כהקדמה ויסוד לכל המצוות.

חידושי סוגיות

פלוגת הרמב"ם והראב"ד בשחיטת נכרי

יביא מה שביאר הגאון מרוגוטשוב דאיפליגו אי חשיב הנכרי לקלקל במעשיו / יקדים דמצינו ב' סברות בגדר "מכשיר" אי הוי כחשיבות הדבר שאליו הכשיר / יסיק דאיפליגו בכללות גדר נכרי לענין דיני התורה אי חשיבי מעשיו כישראל

"סר צילם מעליהם". "צילם – מנינם וחוקם . . ד"א צלו של המקום סר מעליהם"
(פרשתנו יד, ט. ובפרש"י)

א.

יישוב קושיית הכס"מ על הראב"ד, דכוונתו להגדיר דבריני טומאה אין מעשי נכרי כלום

כתב הרמב"ם (הל' אבות הטומאות פ"ב ה"י): "שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא . . . אחד העכו"ם ואחד הכותי או גר תושב שחיטתן נבילה. וקרוב בעיני שאף זה מדברי סופרים, שהרי טומאת ע"ז וטומאת תקרובתה מדבריהם". והשיג עליו הראב"ד, וז"ל: "עכו"ם הם כבהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין, עם הדומה לחמור הן גויים כמר מדלי ואת כולם יישא רוח, והחושב אותם לכולם אסף רוח בחפניו".

והנה, הכס"מ תמה על הראב"ד, דמה השגה היא זו, הא הכא אין אנו דנים כלל על הגויים עצמם אם טימאו או נטמאו, רק על מעשה שחיטתם שמטמא הבהמה מד"ס, וא"כ, הא דאין הגויים חשובים מציאות להיות מטמאים בעצמם או להיטמא – לא שייך כלל לנדר"ד.

לקראת שבת

יג

וכבר ביאר בזה הגאון מרוגוטשוב (צפע"נ עה"ת להפטרות פ' בהר. ובהמובא במפע"צ פ"ו ס"ח), דהראב"ד נתכוון להקשות אהא דכ' הרמב"ם דמדאורייתא אינה טמאה כלל, פירוש, דלא חשיבא נבילה דאורייתא כסתם בהמה שמתה מעצמה בלא שום שחיטה, וכאילו נאמר דמעשי הגוי אינם כלום, אלא רק מדרבנן טמאה כתקרובת ע"ז, כיון שעסק בה גוי לשוחטה וע"י מעשיו טימא.

וע"ז הוקשה ל"י להראב"ד, דרק באדם שהחשיבה התורה מציאותו בעצמו נוכל לומר דבכח מעשיו לקלקל ולטמא, אבל בגוי שאין מציאותו חשובה בהלכה כלל, והוא כ"העדר" ממש, הרי שוחט אין כאן שחיטה אין כאן, וא"א שתיטמא הבהמה על ידי מעשיו, דרק מי שהוא חשוב למציאות יכול לקלקל במעשיו. ולזה הוכרח לו להראב"ד, דאין הבהמה נטמאת ע"י קלקול הגוי, רק אדרבה – כיון שאין מעשי הגוי כלום, חשיבא בהמה זו כמתה מאליה ממש, ולזה חשיבה במילא (ולא ע"י הגוי) לנבילה דאורייתא ככל בהמה שמתה בלא שישחטה.

ומצינו סימוכין לביאורו בדברי הראב"ד, מדעת התוס' (חולין ג, ב ד"ה קסבר) והרא"ש (שם ס"ה ה') בהא דאין שחיטת גוי כשירה להתיר באכילה, שכתבו דילפינן זה מן הכתוב "וזבחת ואכלת" (ראה יב, כא), דדווקא מי שהוא בר זביחה אכול מזבחו, לאפוקי עכו"ם "כיון דלאו בתורת שחיטה כששחטה הוא ל"י כמתה מאליה" (ר"ן שם). והוא כבתוספתא שהובאה בכס"מ שם, דכייל בחדא מחתא "לא שזבח העכו"ם ולא שזבח הקוף ולא שזבחה מאליה".

ועפ"ז מיושב שפיר שיטת הרמב"ם דאזל בזה לשיטתו, דהוא ילף (הל' שחיטה פ"ד הי"א) לאיסור אכילה מהא דכתיב (תשא לד, טו) "וקרא לך ואכלת מזבחו", ד"מאחר שהזהיר . . אתה למד שזבחו אסור כו", היינו דלא ס"ל כהראשונים הנ"ל שהשוותה לבהמה שמתה מאליה, רק הוא איסור בפ"ע מכתוב אחר, היינו שבעצם "בר זביחה" הוא. ולזה אף גבי טומאה לא ס"ל דטמא כמתה מאליה.

אמנם, בעיקר מה שביאר בכוונת הראב"ד, לכאורה עדיין יש להקשות בזה, מהו שכ' הראב"ד הא ד"אין מטמאין ואין מיטמאין", דזה אינו שייך כלל לענייננו מה שהם עצמם אינם נטמאין כו' (כקושיית הכס"מ), ורק הו"ל להראב"ד לומר דהו"ו "העדר" ואינם חשובים למציאות.

למד שזבחו אסור כו" (הל' שחיטה פ"ד הי"א), הרי נמצא שבעצם בר זביחה הוא^א (גם לפי גי' הש"ך יו"ד הל' שחיטה ס"ב סק"ב), ראה ביאור הרי"פ פערלא לרס"ג ל"ת יא בתחלתו.

ועפ"ז מובן ביאור הצפע"נ במחלוקת הרמב"ם והראב"ד גם כפשוטו.

(א) וראה כ"מ כאן. וטושו"ע יו"ד ר"ם ב. ובנו"כ שם.

1) וע"ד דעת התוס' (חולין ג, ב. ד"ה קסבר) והרא"ש (שם ס"ה ה') דלמדין מזבחת ואכלת (ראה יב, כא) אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו, לאפוקי עכו"ם "כיון דלאו בתורת שחיטה כששחטה הוא ל"י כמתה מאליה" (ר"ן שם). ובתוספתא (ריש חולין) שהובא בכס"מ שם דכייל "לא שזבח עכו"ם ולא שזבח עכו"ם ולא שזבח הקוף ולא שזבחה מאליה".

משא"כ לדעת הרמב"ם דלמד ממ"ש (תשא לד, טו) "וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר . . אתה

לקראת שבת

מיהו אינה קושיא, דאיכא למימר דודאי לכו"ע איתנהו דינים דהוחשבו עכו"ם למציאות, וכהא דע"ז דגוי אסורה בהנאה אף לישראל², ועוד כהנה. ולזה לא רצה הראב"ד לומר בסתם ד"עכו"ם הם כבהמות", דזה אינו בכל מקום, ולכך כ' ד"אין מטמאין ואין מיטמאין", היינו דלענין דיני טומאה בכלל מצינו דלא נחשבו למציאות והושוו לבהמות³, וכיון שבטומאה מצינו דהו"ה העדר" (אסף רוח בחפניו), ודאי אי אפשר שע"י מעשיהם יקלקלו הם עצמם את הבהמה להיות מטמאה במשא.

ב.

יבאר דבגדר "מכשיר" מצינו לחקור אם השווה בחשיבותו למצוה עצמה

והנראה בזה, דאיפליגו כאן בכללות גדר וחשיבות עכו"ם בדיני התורה, כמשי"ת להלן סברות ההגיון בזה.

הנה, נחלקו תנאי (שבת קל, א) אי מכשירי מצוה דוחין שבת א"ל, דלר"א דוחין, אבל להלכה איפסיק כמ"ד אין דוחין (רמב"ם הל' מילה פ"ב ה"ו. שו"ע או"ח סשל"א ס"ו. שו"ע אדה"ז שם ס"ז).

וכבר נתבאר בזה באריכות (ראה לקו"ש ח"י"ז ע' 187. ע' 235. ועוד), דפלוגתא זו תלויה אי אמרינן דבבר שהוא הכשר וסיוע אל העשי' דחשיב כהעשי' עצמה א"ל. דלר"א, כיון שאי אפשר לעשי' זו בלא הכנה והכשרה שלפני', ע"כ חשיבא ההכשרה מגדר עשיית הפעולה עצמה, ולזה מכשירי מילה דוחין את השבת כמילה עצמה. אמנם שאר תנאי ס"ל, דאף שמוכרחת ההכשרה אל הפעולה, מ"מ חשיבא רק בגדר "הכנה", אבל ליכא בה אותה החשיבות והגדר כהעשי' עצמה, לדחות את השבת כמותה.

והנה, אף דהתם קיי"ל דלא כר"א, מיהו מצינו גם להלכה מעין סברא זו בכ"מ, וכמו דברי הר"ן הידועים (רפ"ב דקידושין) גבי אשה במצות פו"ר, דאף שאינה מחוייבת בעצמה, מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו – דבפירוש דברי הר"ן מצינו למימר בב' אופנים (כמשנ"ת כבר בארוכה (ראה לקו"ש שם. ח"י"ד ע' 41 ואילך)), דמ"ש ש"יש לה מצוה" אפשר לפרשו מצוה סתם, דהמסייע למצוה איזה שתהי' הוי גדר "מצוה" בפ"ע, אבל אפשר לפרש עוד בזה דע"י שמסייעת למצות פו"ר הויא המצוה שבידה מצות פו"ר עצמה, דמצוה רבה היא (תוד"ה וכי – שבת ד, א. ד"ה לא תהו – גיטין מא, ב).

והחילוק בזה ממכשירי מצוה מובן⁴, דאף שבמכשירי מצוה פסקו כנ"ל דאינו מחשיבות

זה דומה לבהמה שנגעה כו".
(4) קרא לקוטי שיחות ח"י"ז ע' 236. ע' 190 הערה 69. ועוד.

(2) ובמשנה ע"ז (נא, ב): ע"א של עכו"ם אסורה מיד כו".
(3) אבל להעיר מל' הרמב"ם (הל' טו"מ פ"א הי"ג): עכו"ם שנגע במת. . הרי הוא כמי שלא נגע הא למה

המצוה עצמה, י"ל דזהו מפני שאף שההכשרה מוכרחת אל הפעולה, מ"מ נפרדת היא ממנה בזמן ונעשית מקודם אלי' כו', היינו שהיא אכן בשביל עשיית המצוה (ומוכרחת אלי'), אבל אינה חלק אחד מן עשיית המצוה, ובזמנים נפרדים הם, ולכך אינה באותה גדר וחשיבות. משא"כ באשה דאף שאין החיוב עלי', מ"מ בהשתתפותה בעשיית המצוה עצמה, נעשו מעשי' לחלק מעשיית מצוה זו, ואף בידה מצות פו"ר.

ג.

יבאר שהוא פלונתא בכללות התורה בגדר נכרי

ועפ"ז נראה לומר גבי חשיבות עכו"ם לדינא בכללות הלכות התורה, דמצינו לומר בזה בב' סברות (מעין ב' סברות שישנם בנוגע למצוה פרטית), דהא ודאי בכמה דינים שישנם לישראל נזכרו הנכרים למציאות ותלויים וכרוכים ההלכות בקיומם, וא"כ נוכל לחקור בזה אי בהא שנכרכו כמה דברים מדיני ישראל בקיומם, נחשבה מציאותם לענין דיני התורה בגדר אחד כמו מציאות ישראל, או דמציאותם הוא במין חשיבות אחר, מגדר דבר הצדדי שבו תלויים דיני ישראל⁵.

ומצינו לומר דבזה גופא נחלקו הרמב"ם והראב"ד, אי סברת ההגיון תחייב שחשיבות מציאותם לענין מעשיהם וכו' בדיני התורה הוא ממין אחד מחשיבות אדם שהוא ישראל או שנשתנה גדר מציאותם, דהרמב"ם סבר שנחשבו מגדר אחד, ולזה ס"ל דליכא לחלק ביניהם לענין מעשה שחיטה, דאף גוי ששחט מעשה "זביחה" הוא, ורק שאין שחיטה זו מתרת באכילה, מיהו ככח מעשיו לקלקל. והראב"ד סבר דאינם חשובים באותו הגדר, ולכך ראה לחלק דמעשה "זביחה" אינו שייך כלל בהו, רק ב"זבוח" שהוא ישראל, וזהו שסבר דשחיתתם כמתה מאלו'.

והנה הגאון מרוגוטשוב הוסיף בביאורו הנ"ל, דממחלוקת זו יסתעף אינאמר "גדר השגח"פ" באומות, דלהרמב"ם דהו מציאות חשובה, שפיר שייך בהו "גדר השגח פרטית", ו"גם הם הו גדר השגח"פ". משא"כ להראב"ד דאינם רק "העדר", ליתא בהו "גדר השגח"פ"⁶.

וע"פ מה שתלה הדברים בענין השגח"פ, יש להסמיך לב' הסברות, מהא דמצינו ב' אגדות בפירוש הכתוב דפרשתנו (יד, ט) גבי המרגלים, שהוזהרו לכל יפחדו מז' אומות שבארץ כיון

במ"ת ביחד עם ביטול הגזירה דעליונים לא ירדו כו' (שמו"ר פ"ב, ג. תנחומא וארא טו) שאז השגחת העליון (אשר חד הוא עם העליון – כמבואר בתניא (שעהייה"א פ"ז פג, א ואילך). וראה תניא פמ"ח)) – תוכל לרדת למטה. וראה לקמן הערה 10.

5) ראה גם לקוטי שיחות ח"ו ע' 91 ואילך. ע' 236. ועוד.

6) ואף שגם לשיטת הראב"ד הם בגדר "מציאות" בנוגע לכוכ"כ דינים – י"ל בדא"פ דהענין דהשגחה פרטית נוגע אם הם בגדר מציאות לענין טומאה וטהרה – מפני שענין הטומאה והטהרה נתחדש

לקראת שבת

ש"ס צילם מאליהם", דהביא ע"ז רש"י בפירושו ב' דרכים : א) "צילם" היינו "מגינם וחזקם"⁷, ופירושו "סר צילם מאליהם" היינו שכשרים שבהם שהיו מגינים עליהם מתו, איוב שהי' מגין עליהם⁸. ב) "צילו של המקום סר מעליהם".

וי"ל דהוא הוא ענין "צילו של המקום", וכמשל הצל המדוד לפי ערך האדם, היינו דהעכו"ם זכו בחשיבות לעצמם מאת המקום (ולא רק בגדר חשיבות ד"טפל" לישראל, מגדר "הכשרה"), והוא "גדר השגח"פ". ולומר דאיכא בעכו"ם "צילו של המקום" שייך שפיר רק להרמב"ם⁹. משא"כ להראב"ד אין בהם "צילו של המקום", ויש לפרש להכתוב בדרך אחרת¹⁰.

ידעו – ומתרחץ איוב הי' – מפורסם וידעו ממיתתו. (9) ומכיון שסר מעליהם "נמשל כבהמות נדמו ומפני זה הי' קל להרגם" (מו"נ ח"ג פי"ח. וראה מפרשים שם).

(10) ביאור הנ"ל (וכן הביאור בפנימיות הענינים דבמקורי הדברים) יתכן גם לפי שיטת הבעש"ט בהשגחה, שיש השגחה פרטית על כל פרט דדצח"מ (ראה בהמובא בהוספות לכתר שם טוב סי' קיט ואילך), כי לכ"ע (גם לשיטת הבעש"ט) ישנם דרגות ואופנים בהשגח"פ (ראה בהמובא בקונטרס השגח"פ (לקוטי שיחות כרך ה' ע' 278 הערה ב). לקו"ש ח"י"ח ע' 170-169 הערות 50, 53). והביאור בפנים בשתי הדיעות הוא (לשיטה זו) באופן גילוי ההשגחה עליהם, ושייכותה וייחודה עמהם.

ועפ"ז מובנת השייכות לטומאה וטהרה לאחר מ"ת דוקא [אף שגם לפני מ"ת צ"ל שהי' השגחה פרטית, וגם לפי דעת חכמי ישראל שלפני הבעש"ט (ראה מו"נ שם. רמב"ן ובחיי וירא יח, יט)], כי החידוש דמ"ת (בעיקרו) הי' בייחוד אלקות (והשגחתו) עם העולם והנבראים. ראה לעיל הערה 6. ואכ"מ.

(7) הב' לשונות "מגינם וחזקם" יש לפרש שזהו כנגד הב' פרטים שבפרש"י: "כשרים שבהם" – "חזקם", "איוב שהי' מגין עליהם" – "מגינם". ומה שמתחיל ב"מגינם" (וכשמפרט מפרט תחלה "כשרים שבהם"), כי: א) זהו פשוט יותר בפני תיבת "צילם" (ראה רא"ם. חזקוני וראב"ע כאן). ב) "מגינם" נוגע יותר מ"חזקם". וראה הערה הבאה.

(8) הכרחו של רש"י לפרש "איוב שהי' מגין עליהם" - דלכאורה: א) מספיק אמרו "כשרים שבהם מתו", ב) סתירה מגי' ובי' מתחיל "כשרים" ל' רבים, ומפרט "איוב" – יחיד –

א) עפמש"נ דעד יציאתם ממצרים "לא שלם עון האמורי" (לך טו, טז ובפרש"י) משמע, ע"פ פשט, דעד אז היו כמה "כשרים" (ל' רבים). ב) "סר צילם" ולא "אין צל" וכיו"ב, וכדלעיל (יג, כ) "היש בה עץ אם אין" משמע (קצת עכ"פ) דעתה "סר צל" ומנין

ב) ולהעיר שבפרש"י כפי שהובא ברמב"ן ליתא "איוב שהי' מגין עליהם". ובדפוס ראשון "זהו שאמר איוב כו". ובדפוס שני "שהי' מגין עליהם בזכותו".

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

בנין בית ישראל

"אשרי האיש השם חלקו בחיים כאלו, בחיים של עבודה ופועל-טוב, בחיים של נטיעה וזריעה, בחיים של בנין בית בישראל, בחיים טובים ומאירים במדות טובות, לעשות שלום בין איש לרעהו ואת שניהם כאחד להביאם בית ה'".

פועלים בשדה ובכרם ישראל

הבנים הם התלמידים והתלמידים נקראים בנים. כל אחד מאתנו הפועל ועובד בשדי נחלת אחוזת אבותינו בכרם ישראל, לעדדם ולנחמם בכפליים לתושי' :

זה פְּעוּתו (שנותן את זמנו ללמוד לפנייהם) נכמבואר בתורת החסידות בענין גמ"ח בנפשו – שזה הי' המסירות נפש דאע"ה, שהי' משכיל נפלא ("ויקרא שמו אברהם" היינו ד'שכל הנעלם מכל רעיון' הי' מאיר לו בהשגה גמורה), ו[נאעפ"כ] הי' לבכו נאמן לפרסם אלוקותו ית' בעולם, שנתן מזון רוחני גם לערביים, להודיעם כי ה' הוא האלקים ואין עוד מלבדו ית', אשר למשכיל אמיתי זהו מסירת נפש ממש),

וזה ב'מחרשתו' (שעוסק ב'עבודת החרישה' דענינו התעוררות, דישראל נקראים "ארץ חפץ" וכשם דכח הצמיחה הוא בארץ דוקא, ומתגלית הזריעה טובה ע"י חרישה דוקא (וכמבואר בדא"ח בענין סדר הזרעים בעבודה שבלב שבא ע"י חרישה, מכסי ארעא, זריעה עידור וניקוש), כן הוא צמיחת והתגלות "נר ה' נשמת אדם", הוא ע"י חרישה טובה), ואז כרם

לקראת שבת

ישראל עושה פרי טוב בעמל נוטריה המשביח נחלת אבותיהם ונוטלים חלק בדוכבי שפתי ישנים.

ואשרי האיש השם חלקו בחיים כאלו, בחיים של עבודה ופועל-טוב, בחיים של נטיעה וזריעה, בחיים של בנין בית בישראל, בחיים טובים ומאירים במדות טובות, לעשות שלום בין איש לרעהו ואת שניהם כאחד להביאם בית ה', אל שלחן הטהור בהיכל ה' צבאות, להקשיב לקח בלימודים איש באשר יוכל כלי שכלו להבין ולהשכיל, אשר הבנתו זאת יביא אור במושבי נפשו בעבודה שבלב ביראת שמים, בחיזוק חיבת התורה, אהבת ישראל, ובחיות טוב בקיום מצוותיו ית'.

לחיות ולהחיות את בית ישראל

באשר עלה יעלה ברעיוני, זכרון ימי קדם, ימי האור, ימי זריחת השמח בגבורתו, ימי [ה]זהר נוער ילדתי, ליובאוויטש ארמוני' והיכלי', חגים ומועדים, הזאל הקטן עם מתפללים, ר' שמואל ברוך הטרוד בעסקי הבנה ביאורי זהר ואמרי בינה, ר' חנוך הענדל השופך נפשו בתפלתו, והרוחץ בדמעי דם לבבו הנוער כגחלי אש להט להבת שלהבת, רשב"ץ בנועם השכלותיו, ור' אבא צאשניקער בשיח סוד כי הטבע הוא אלקות – וכולם כאחד נושאים נפשם אל תכלית ירידת הנשמה בגוף, וכל סדרי החיים בימים ההם – הנה נפשי עלי תשתוחח לרגלי ההרס והקפאון הנורא, ירחמנו השם, ורק העבודה בתעמולה תעודדני ותתן לי עוז תקוה כי נשוב ונחי' בטל אור תורה.

מקוה הנני לאותה הצדקה שעשה הקב"ה עם ישראל שפזרן לבין האומות (כפי' רש"י במקומו [פסחים פז, ב]: "צדקה עשה שפיזרן – שלא היו יכולין לכלותם יחד"), מקוה הנני אל התעוררות אותן ניצוצי אור חינוך אשר זרע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [מוהרש"ב מליובאוויטש] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בכניו הרוחניים אשר התפשטו במרחבי תבל, אשר המה כולם כאחד איש איש ממקומו, יושיט ידו לעזרה לאשר שרביט הנהלה בידו, להתאחד ללכת שלובי זרוע אל אותה המטרה ואל אותה הנקודה הבחירה, לחיות בעצמו ולהחיות לב ישראל בתורת החסידות, בועד ובותיקות בזיו טוהר המדות טובות באהבת ישראל וחיבת הקדש, אשר אז, בעזרת צור עולמים ית', יבנה בית ישראל, והאצילות הנעימי הנקנה בדמי אבות אבותינו הק' יאהיל עליהם ועלינו לעד ונצח נצחים.

תקותי זאת כי ממרום יבוא וידפוק על לב התלמידים, להתעוררה באותו הכח הנעלם והטמיר אשר האציל עליהם ועלי, ואשר נטע בתוכינו נשיא ישראל היושב בסתר עליון, זי"ע, היא תתמכני, אל השעה ההיא אייחל, ואל הרגע ההוא אצפה, בעת ההיא אשוב אד[מ], בה אראה פני איש האלוקים עטרת תפארת נשמתו רוחי ונפשי, והיום ההוא יהי' חגי, ביום ההוא נראה כי אבינו חי הוא אתנו הוא.

לקראת שבת

יט

"הסר נא הקפאון הנורא . . ."

ואתחנן אל ה' בעת הזאת לאמר: אתה ה' אלקינו ואלקי אבותינו, הסיר נא הקפאון הנורא, האר עיננו והעיר לבבינו ללכת בעקבי אבותינו עבדיך הקדושים, קבל רנתם ותפלתם בעדנו כי נמלא את תעודתינו בחיינו בארץ צי' שממה, לעשותה בכוח[נו] ובכוחם לארץ ברוכה, חזקנו ואמצנו.

כאחד מהראשונים ונבחרי התלמידים שי', הנני פונה לידידי בקריאה של אהבה וחיבה, בואו נא, עמדו נא בשורה ראשונה של בנין בית ישראל, מקום שם אשר יראנו ד' נפלאותיו בהצלחה גדולה, בזכות הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר בכל תורתם ומסירות נפשם הק' נלכה עד בוא יבוא גואל צדק בב"א.

